

Landskap: Skåne Upptecknat av: Mans Ohlsson
 Härad: Omjö Adress: Ask på Sommarp
 Socken: Ask Berättat av: Olof Ahlsson och Elma Ohlsson
 Uppteckningsår: 1870 talet Född år 1816 i Ask 1817

1

Uppteckningen rör Boskapskötsel.

I skogsbygden och dit för ju Ask räknas, var i äldre
 tider boskapskötseln befolkningens förnämsta levnads-
 källa. Visserligen gavs de sedan urminnes tider omlöde, gamla
 vagnarne goda groder, men det var som vidder, så att
 där kunde ej bliva någon ansevärd ^{mängd} sad till avsalu.
 Blev det något överskott så ötgick detta till ortens
 fabriks hussmans familjer.

De stora fjälsar och angsmarkerna gavs tillfällen
 till att hålla en jämförelsevis stor kreaturs stock
 av fjälskreatur och för och dessas avkastning kunde
 delvis försäljas till städerna och fastän priserna voro
 låga, blev det ändå penningar till stället därav.

56/5.

Stallyggvaderna voro låga och invändigt mörka. Fönstern där sådana funnos, voro små och i regel placerade över dörröppningarne uppe under takskogget, så att det var ringa ljus som kom in i stallet genom dem. I regel voro fönstern fulla av årgammal spindelväv och damm, så att den lilla del av fönsterglasen som var synligt hade en skumgrön färg.

Den ena utgångsdörren var i regel delad på mitten i två stycken. Var vädrat ej alltför blåsigt och kyligt fick den översta av dessa stå öppna för att insläppa det nödiga ljuset. Därigenom uppstod dock ett obetydligt drag i stallet, så att frisk luft blev där god tillgång av, men värmen blev det samre med och sedan vintern på allvar börjat fick dörrarne hållas stängda och då rådde där en djup skymning i stallarne.

Med renligheten var det klenit beställt. Stro tillgång var knapp och borste och skrapa funnos ej någon

användning i kostallet enligt det utvalda begreppet.

Hästarna deremot mycket väl. Det var en heders sak för gårdens besorare att ha så blanka vackra körhästar och såsom regel togs varje morgon fyra långa stöv rader utav varje häst. Fol och unghästar var det ej så nogt med. De blevo endast tillfälligtvis mycket så att det var vanligt att de på värsidan hade tjocka gödsel barkar på ben och under buken.

Som redan omnämnts här följt ifrågakom ej någon sjukhet på denna föran det led fram på värsidan. När härfällningen började så skrapades det lossnande gamla häret av. Det var ej ovanligt att komma då hade ohälsa. Två slags sådan förekom. Löss med gula kroppar och vitt spetsigt huvud. Dessa voro mycket roliga och det var ej ovanligt att mjölkverkorna efter mjölkningen hade fått sådan parasit på sig och då blev det ett viktigt sökande att få fast densamma. Det andra

slaget kallades för blabett och var ett slags fästing, som i stora kolonier beto sig fast i huden. Gården lido märkbart av desamma - magade och föllo av. Såsom botemedel emot de förra användes tvättning med stark asklut och såpa. Emot de senare blabetten, användes arsenik vatten varmed djuren tvättades. I den tiden var arsenik (röttkrudd) en lätt åtkomlig vara, som i tyglhet tillhanda hölls av varje väl försedd krämmare och såldes i lodvis av desamma. Husbonden på stället hade alltid i sin vällasta pulpet, ett litet poket arsenik. Vid behov togs det fram och de voro i regel väl förfarne i konsten att göra lösningen så svag att den ej åstodkom dödlig utgång.

Eldning i fåhusen har ej förekommit här på orten. Ej heller all människorna bott tillsammans med boskapen. Dock förekom det vid hård kold att nyfödda kalvar och får med nyfödda lammar togos in i dagligstugan.

Ojuren fodrades med halms och hö. Utan råghalmen användes endast det som reddes ifrån densamma då falkhalmen iordning gjordes till fackning. Råghalmen var endast foder till hästar. Till hästarna skars kackelse av halmen hälften råg och hälften havrehalms. Kornhalmen fukt. y användas till hästfoder. Gjordes detta blev de purriga och fingo fullt karpall. Kackelsen fuktades med vatten i blannetoven som stöd i foder. Sedan och därpå ströddes grope utav onald havre eller blandsöt såsom krostfoder. Var hö tillgängligt god gavs höfoder morgon, middag och kväll. Sams arthalm gavs till fang sådan till nötlfoder.

Kornet fodrades med ~~halms~~ halms och hö. Sams julkor (sådana som kalvade i november och december) fingo desse extra foder utav samma kackelse ~~som~~ foder som gavs åt hästarna, med ända rikligare påströdd grope såsom krostfoder. Någon särskild

utdröppning av podret fanns ej att tillgå i form av
renmassa. Vid liten höstkörd brukades att skära
aspelöv till faren. Desse skulle skäras innan bars-
messa (den 10 Augusti) Korna åt dem ej. I äldre tid
lär ha förekommit vid knapp foder tillgång att
bokeis i färskt tillstånd framkörts till gårdens och
fäkraturen utsluppits, då de åt det därav kvistar
ända till fingers tjocklek. Fall av att betvatten
givits åt djuren har jag ej hört omtalas men väl
att vid godernod det inträffat i Nova steds härad,
att halmtak nedlagits och använts till foder.

Till strö användes stubb (sådan halms som colats
av fäkratur och får vid utfodringen) Någon gång
uppsamlades löv till strö under svinen men dessa
ansågs församma godsens beskaffenhet. Från häst
och kastall utfördes godsen varje morgon och
lades i godseltrogen (kurran). Någon särskild

vård för att tillvarataga godsens värdefulla beståndsdelar vidtogas y. Allmogem hade y någon kunskap därom. Vetenskapen hade inte på den tiden böjst sträcka sina upplysande och hjälpsande rön till jordbruket y

Vid nybyggnad av stallängar skulle hänsyn tas till att densamma lades där klämmemyror höllo till (bruna och svarta ^{myror}) och y där jusemyror höllo till (röda myror). ~~Tors och krusmyror~~ ^{allt efterhand} gjordes detta komms djuren till att trivas.

Det var även därvid av vikt för samma ändamål, att en levande heggorm blev nedgrävd i häststallet under foderkerubben vid någon av de smällersta spiltorna. Gamla armtygare funnos, som anskaffade heggormar levande. Ormen placerades i en trötada som tillspikades och nedgrävdes som ovan omnämnts. Gamla Asser Kross i Konga var en sådan armtygare.

Emot hexeri och trolldom var det verksamt bole-

medel att placera hämsstal, d. v. s. stal som vallat för-
tiet: t. ex. en sönderkneggen ryxa eller ke, under stalldörrs
tröskelarne. Andra placeringar har jag ej hört omtalas så
som brukliga här på denna ort. Ej heller att något sattes
för det ändamålet ovan djurens huvud. Djuren placerades
alltid ~~med~~ med huvudena emot en hel vagg utan direkt
utgång till fria luften, så voro de bättre skyddade för
avvirkan av övernaturliga väsen.

Om skälboen plundrades på ägg eller ungar med förde
della otur med husdjuren under det löpande året.
Då hästen skoddes skulle smeden med vorkjärnet
taga de första smitten i kors. Likaså när korvansen
var beläppt skulle en kors göras under svansen.

Blev detta gjort, kunde ingen elak människas förgöra
djuret därest den överkom något av det avvirkade
eller avhäftiga.

Sjukedomsmann. Håsa hästarna voro de vanligaste kvarka

och kelanset (kolik). Snip som var oböttigt och i regel
 ja var dödligt. Förgöring och trollskott = elakastade
 svulster och sar på kroppen.

På korna voro de vanligaste sjukdommarne: Ölen och
 att de tappa dröbet / d. v. s. de upphörde att idla.

Om sommaren var blodhalning = urinen blev blodblandad,
 den vanligaste åkommnan. Det kunde även förkomma
 att mjölken blev tung och att där vid korningen
 ej blev smör av grädden.

Förbyggande åtgärder voro. Att man gav hästarna efter
 inställningen på hästen rikligt med mogna urbar
 samt svavel. För samma ändamål gav man korna
 salt varje vecka och att man någon gång gav dem
 dyvelsträck i en bit stor som en liten brun bona.

Sjukdomsorsak: Ansågs i regel att oväntigt stända
~~oväntigt~~ människor samt sjukdommen på djuren.

Det troddes ej att det var vanvården av djuren, köld

otjänligt föder för mycket stillastående, bristande
senlighet ^{och ej} som vällat sjukdommen.

Sjukundersökning. Någon egentligen sådan forskning ej.
Någon gång kom rackaren på besök och då fick han
se över djuren huru det var ställt med hälsöförhållandet
bland dem. Något gagn skulle man ju ha av besöket
och till ersättning för den mat och brenvin som bjöds honom.
Vanligen hade hästarna kvarka i faggorna och en del
av foknaturen början till olenfästysjuka, benskörhet
ja kanske somliga av dem voro rent av förgörda.
Medicin medförde rackaren. Osvikligt kvarkpulver till
bot mot kvarkan hos hästarna. Emot olen skars
kors i två sularna på varje djur nått upp så djupt
att en lindrig blädning uppstod och dassutens pulver
till ingivning. Detta pulver var en blandning av vit och
grå orten, svavel, dyvelstråk och kanske någon annan
för mig okänd ingrediens. En fast rågnjols deg gjordes.

pulvret var avdelat i passande mängd för vårt djur och detta arbetades med omslaget och allt i en degklump som ingavs djuret. Omslaget fick ej lösas, ty det var menligt för pulvrets tätkraft om det samma blev för urblandningen i degen utsett för luftens avärkan. Var fallet svårt ingavs en sup flytande medicin blandning utav brännvin och petr. olja = petroleum för åt varje djur. Detta skulle givas dagligen under en veckas tid. Vatten fick ej givas åt djuren förrän en timma efter medicin ingivningen och detta skulle bäras in och givas djuren i stallet. Svårare var det om djuren voro förgjorda /d.v.s. om någon ovan samt eller tätit ändå sjuk dom. på dem. Då måste rökning av djuren tillgripas. Denna tillgrip sa: att glöder lades på en med handtag försedd järn plåt som hölls av rökaren under djurets ^{hals} och därpå ströddes rökpulvret som antändes och utvecklade en stark rök som trädde en strökande obekväglig lukt. Jag har y

12. 3941

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

12

sjöter approvat den lukten, men sådana rökpulver kunde
kopas på den tidens apotek under benämningen "tolo blan-
dad rökelse". Stundom blev djuret skrämt av den starka
lukten och slog till plåten så att glöden och asken flög
vida omkring vilket vållade en stor ofärsyn för att
förkomma ildolycka. Endast mötmodern och husbonden
fick vara närvarande under rökningen och alla dörrar
skulle vara nogga tillstängda. I dörrtröskelarna borrades
ett två tum djupt hål. I detta nedsköts av rakaren
ett pulver, som lukade starkt av villök väpsten
borröppningen nogga tillstängdes med en träplugg, som
hållt veddens i densamma.

Antiladets kringvandrade fjurr- eller lappkuisnor var
fullvaga gångsättet ungefär. Enda skilnad var att
dessa på sitt eget språk läste över djuren en mängd
besvärjelseformler på ~~dessa~~ dessa eget språk, som ej kunde
uppfattas eller förstås utav djurägaren.

Under sommaren då korna betade på skogsängar
där lind växte kunde mjölken bli lång d. v. s. att
den då den togs i skeden ej släppte ifrån fatet
eller fallriken såsom vanligen sker, utan följde med
skeden såsom en sträng. Mjölken hade ej någon smak,
men förhållandet var yttre obekvämt då mottiderna
intogs direkt ur gemensamma fat. Under en sådan
"långmjölks" tid hände på ett ställe att störst drängen
sade: "Har juur ge voss voss ain säys säu ad vi
kan klepps malken av. Det var ju skämt, men
för mottiderna var det yttre obekvämt."

Ett säkert botemedel emot denna ^{Kalmusrot} ~~abnorm~~ ^{de långa rot-}
korna ^{ibland} sätter finsturen ^{ibland} / de långa rot-
skotten av ^{de corus} ^{Calamus} ^{de} / Den växer i riklig mängd
vid kvarndammen ^{vid} Blekeståns mölla ^{vid} boten
Knutstorp och får hämtas därifrån.

Det var även ^{för} ~~av~~ mottiderna om den härliga tycka

graddan y under kaminens ville giva något smör.
 Det hjälpte y att slå kallt vatten i kamin, graden
 flöt ändå över alla kanter och något smör ville y fram
 komma och blev där något blev det en obetydligt, släkt
 o dollit. Men hade ändå skollat kamin som vanligt
 och kastat de sedvanliga tre eld glöden i densamma
 efter skällningen, för att bevara smörtyckan. Velket
 byder att ordna den kommande verkans mätordning
 då smöret uteblev. Smörfloet fanns, men det gick y ann
 att laga fram utav detta i sommarvarmen. Men för
 sökte om måndag igen att komma. Blev då resultatet
 lika blent var det säkert förgjort. Någon hade tagit
 smörtyckan ifrån henne. För att återfå denna fanns y
 annan råd att söka den kloke mannen i Kholmna och
 bud sändes dit. Pulver till komma erhöles och Grönbergs
 rökelse till komma och mjölkkearl. I regel var det ett
 säkert botmedel, fastän den första smöret hade er

15.
3941

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

15

starkt medicin lukt och smak ~~för~~ ^{för} det ju talas.
 Då de idistande husdjuren blevo oförmögna att idista
 brukades sasom huskur därför: att matmodern tog
 en bit grovbröd med en parott smörkläck och luggade
 den under det att hon gick igenom tre dörrar som
 öppna och var så ställda att hon kunde på ett ställe
 se genom alla tre dörröppningarna, tre gånger, d. v. s.
 två dörröppningar passerades och därmed ^{luggade} gavs åt det
 sjuka djuret. Hjälpte ej detta ingens ^{djuret} att halvt skal-
 pund smor. Inträdde ej heller därefter förbättring, var
 det tydligt att djuret var förggort och samma kloke
 man vidtalades, som sökte vid förlust av smörbyghan
 Pulver erhöles och var förstoppningen ej alltför elakartad,
 tillfrustnade djuret och trolldomen var hävd.
 Blodhalning hos fökreaturen förkom endast under betes-
 tiden. Sasom botmedel däremot ansågs det sasom
 oavvikligt att om det observerades första gången, att

det intröffade, sökte man uppfunga en del av den
 blodblandade urinen i någon tillrättvarande häske
 eller dylikt och hällde denna i kreaturet genom nosen.
 Hjälpte ej detta, ingavs djuret, som hölls inne på stall,
 stora mängder av ^{risoad} karnmjölk, ju syrligare desto bättre,
 uppblandad med ~~med~~ blodrot & de grova rötternas
 potentiella Argentea eller Tormentilla & vilket vanligen
 hävde åtkomman. Jag observerade ^{i min ungdom} tre arter utav påstingar
 på fokreaturen ~~och~~ i sådana mängder att fin-
 hudade djur voro på huvudet omkring ögon och
 mule samt på juver och mjölkspjett, alldeles över-
 tröfda med sådana och ~~sådana~~ ^{dessa} djur voro mest
 utsatta för blodhalning.

* Kastning av tungstjöl och tjurkalvar sköttes av
 sarkaren, som därför även benämndes påstapillaren.
 Lärjoran ha vi den lilla pliesans fråga till sin
 moder när hon läste på titelbladet av psalmboken

17

3941

att densamma var av Konungen gillad, kan Konungen
 osse gilla? = med tanke på allmoges ordet gilla -
 kasterna. Kastningen av hingstfötens väkställdes om
 vären, då foten var arsgammal. På många hingst
 fot som funnas på orten samlades på en gård en
 bestämd var morgon. Dit hade rackaren infunnit
 sig i god tid och på en tjänlig mjuk men ändå
 torr plats slogis foten omkull, medelst av rackaren
 på särskilt sätt om fotens ben anbringade rep hålles
 vilka efter omkullslagningen drogas åt så att foten
 intog ett passande läge för operationen. Särskilda
 klämmor fastsättes ^{om testikelsträngarna} för att hindra blodflödet, varefter
 testikelarne bortskuras och ges åt rackarens hund som
 uppät desamma. Bortåt efter middagen avtog rackaren
 dessa klämmor och såret smordes med en salva
 som hade god läkekraft. Beståndsdelarne i denna
 salva var rackarens hemlighet och blottades icke. Den

fasta bestånds delen i densamma var Fegelsmjöl.
Fötet fick ej lagga sig ned förän klämmorna voro
avtagna varför vatet var i stället för att hindra
fötens därifrån. Fötten hölls inne i stället under
en veckas tid efter kastningen och såren rensades
upp en gång dagligen och tvättades med vatten var
efter fotet ledtes omkring i ring för att få nödig
rörelse för hävandet av den svulst som alltid
inställde sig efter kastningen.

*Tjurkalvar kastades vid sex veckors ålder om
testiklarna då voro medkomna i serotus, i annat fall
så snart som de kändes vara medkomna. Till kaste
ring av så unga kalvar anlätades i rackaren utom
då man i byen som hade kunskap och handlag
till att kasta hangrisar och lamms väkställdes
densamma. Pungen med testiklarna togs i vänstra
handen och drogs så långt som möjligt ifrån foten

varefter densamma med ett raskt smitt skars ifrån
volen, en salt smörbit infördes i saret, four siktes
vedaska påströddes i riklig mängd och till sist
badades starkt brännvin över det hela, varefter ma-
turen själv söjde för läkningen av saret. Sådana
ungstutar såldes vid tre års ålder till slagt eller också
tämjdes de till dragor.

* Någon gång kastrades äldre tjurar som använts
till panning med kor. Denna operation utfördes
alltid utav starkare. Dessa djur kallades för
böl - bölar, tämjdes till dragor och ansågs bli
starkare och hardare till koror än de oxar som
kastrens såsom kalvar. Kastreringen utav sådana
store tjurar och läkningen av saren tillgick på som-
ma sätt som med bröstjöl.

Kastreringen utav gisar och bann verkställdes da-
kännet var emellan fyra och sex veckors ålder

Så vid utfördes utav någon därtill kunnig och händig
byrman eller husman. En viss kniv som ej fick
användas till något annat ändamål nyttjades där-
till och efter operationens slut uppsattes kniven vid
en bjälke i taket uti daglig stugan. Denna kniv
fick ej rivas vid eller rebbas förän de kastade ung-
djuren var vore tätta. Gjordes detta vore sären upp
och låteringen fördrojdes. De vid kastningen bortskurna
korsdelarne lades under en större sten, som endast
med svårighet kunde rebbas av en person varefter denne
fick återgå i sitt läge och döja desamma. Denna sten
fick ej rebbas förän de nedlagda föremölen vore
föruttnade i de vid kastningen bildade sären infördes
en sot smörbit tån och siktad vedaste av löved på
ströddes och det hela badades med starkt brännvin.
Någon adertätning har på orten av sjuka djur har
ej omtalats.

Utom har följande nämnda rötter ingått kunnigt
 i fröna av *Carum Carvi*, i blottstücken i blad och rot av *Pimpinella*
officinalis, i vändelrot i hel stam och rot av *Valeriana officinalis*
 eller *sambucifolia* i kreatursmedicinen och ingått i djuren
 bland kokoset för att förbygga sjukdomar hos dem.

Det förkom efter ingivning av sådan husmedicin att
 Herrans bon Fader var uppläst hos djuren.

Några andra läsningar och besvärjelseformler över
 djuren, av sådana som utfördes av de kringvandrande
 tapp- och fimgummoerna på deras eget språk och som
 jag av mig kan återgivas, har jag i kort omtalas.

Tibast i *Daphne blagayana* kallades här konsabane =
 konsdodaren, ansågs vara giftig och användes i.

Skadegörelse: Det förkom att sådan förorsakad
 av illasinnad människa märktes på djuren. Det
 sådes att de voro förgjorda eller kommit för något
 i vädret - luften. Några huskurer såsom botmedel

förkom y, utan när sådant folk befarades, var
det av nöden att hänvända sig till någon klok
De kunnigaste av dem hade alltid varit bland fa-
miljen Grönberg i Kobolms Färinglöfta socken och
den siste av dem var Nils Grönberg bosatt i Österwång
i Riseberga, som levde ända till slutet av adertonhundre
talet.

Medlem var med sådant skedgripelse ^{anskaffades} ästadskomst alltid
från det kringvandrande folket, lopp- eller fjörgrummar.
Även de svarte tötarna, vor kunniga i sådant styggetse.
Medlet kunde inpassas i trottknutar, som kunde hava
form av en vanlig boll, av commonvikens trasa,
anskaffade av vandringsfolket, vilken insmussades
i stället helst framför djuren eller lades ut på betes-
marken så att den blev lätt tillgänglig för djuren.
Att stjåla kreatursstycken genom så anklå onedel
som att bränna lodigårdskvarnar eller dylfikt har

jag ej hört omtolas, men väl att skadegörelsen blev så mycket grundligare om vandringsfolket, då trollskutarna tillbeddes, hade tillgång på sådana kvo-
star eller kor från de djur som skulle skadas.

Polmedel som av den kloke ordinerades var pulver till ingivning antogligen av lika sammansättning som sådana ~~med~~ ^{vilka} ordinerades för att återvinna smär-
tyktan. Starkt luktande pulver utkollos till att medfölja i bontrol uti därtrösklarna till stallet och rökning av stallet skulle verkställas i många omgångar, med särskilt starkt luktande rökelse.

Allt sådana skadegörelse verkligen kunde anställas vill jag betyga med ett exakt fall.

En ung stelig gräson hade emottagit födemerjorden.
En granddatter gjorde tydliga framställningar om att hon ville gärna bli husmoder hos honom. Den ~~stela~~ ^{unge} mamman skötade ej därpå, ty hans hög stod till en

en annan gammal dotter, med vilken han gifte sig.
Gårdens djur visade vantiviset därefter och två av
de yngsta korna dogo vid kalvaringen och en höst-
morgon da den unge husbonden kom nedestallet
för att taga faren ut på betet lags fem av gårdens alla
får döda i stallet och de återstående tre sågo döds sjuk
ut och blevo ymer friska, fastän de leode över.
En månad därefter blev den unge mannens älskling
höst ett gällt kalv arabs sto, sjuket och dog knall och
fall på ett par dagar. Veckan efter gill blev den bästa
koen sjuk och upphörde att idelst. Då tyckte den unge
mannen att det började se märket ut och reste upp
till Nils Gronberg i Osterwang. Sittkomman framfördes
arendet och Nils Gronberg såll tygt med buvudet i händerna.
Om en stund sade han till besökaren om han hade någon
särskild övan för det såg så ut. Då visade denne sig
fallet med den anförda gammaldottern och omtalade

Spänc
Quisp
Ark

25.

3941

Nils Ahlström
bor. Ola Hansson. Ena
1816
1817

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

25

delstamma. Efter en stund sade Nils Gronberg som var
känd för att vara en samvetsgrann och gudfruktig
man: ja, hörde inte att herr Jans såu böjs männe-
skor för nu för tiden. Du ska få medicin som skall
hjälpa. Då han framlämnade medicinen gav han den
unge mannen det rådet: att han skulle försöka sina
djur alltså: och för högsta möjliga belopp, så skulle
då ingen ha den glädjen att ^{bestämen} ^{ha} ha kom ^{ha} bestånd
genom kreaturs olyckor.

Mjölkbare. Benämningen "bäran" eller "putken" har ej
hörts på denna orten, men mjölkbaren var okänd här
bland de reella gårdarna sedan urminnes tider.

Kom ryktaren hem och omtalade att han på betet
sett en hare som höll sig bland korna, var fallet
sedan misstänkt och om någon av korna minskade
på mjölmängden och skiftade var det tydligt bevis på
att en val avpassad mjölkbare börjat sin verksamhet

bland gårdens kor. En väl anpassad mjölkkoare
gick i mjölka kon så hårt att all kraft togs ifrån
hennes ^{utsk} omskifta på de bästa konna, så att av den
ena och av den andra mjölkades. Att mjölkaren
lämnat några tydliga spår efter sig på konnas bakben
har jag i hört ontalas men i min ungdom såg jag
någon gång blan angsonarkens gräs ett lysgull ämne
på grässtråna, som de gamle kallade för tollsmör eller
puckalort och blev advarnad att i "vidroia det samma,
"ty det va mod dronstoj". Som skydd emot mjölkaren
ordinerade den kloke: degenolja, som smordes under
konens buk och på dess bakben, den utprässades av
björksäven och hade en fin, egendomlig lukt.
Enda sättet att finna mjölkarens eginnna var att
vaka på det ställe dit konen begav sig för att av-
lämna mjölken, men smygvägarne voro så många
att det stodo i till att upplika.

Man kunde även vidtala någon erkänd skicklig jägare, att denne sköt myljötkaren, men i regel ville dessa ej öda skott på denne, som endast föll för silverlod. En söker jägare, som hette Troed, hade hela hösten sett en hare som höll till i gärängskännet här i Åsk bland myljötkarna, liksom flera skott på densamma utan att den fallit. En morgon kom Troed nu till betet och haren var där ibland korna som vanligt. Troed sköt på den, men det blev bom ~~och skott~~. Haren återkom andra och tredje gången och alljämnt bomskott. Efter tredje ^{bömmen} blev Troed arg och sade: är du av den djävlarorten skall jag bota dig, tog sin kroppsoppa, som efter den tidens sed var av silver och lade i bässan istället för hagel. Haren återkom för fjärde gången och Troed sköt som vanligt. Nu slög haren och Troed gick fram för att taga upp sitt bytte. Då tog där endast ett vedlid på vilket var såsom ten fastbundna pyra

stickor samt några förskitna strumpskopf och Troeds silverterskerapp, som denne återtog. Detta skulle Troed ej gjort utan lätet knappen blivit liggande, så hade Killa Jöns Olsson som var ägarinna till mjölkboaren, ej kunnat träffas på honom. Troed fick en tvinsot som inom årets slut ändade den unge storke mannens liv. Ett liknande slut fick Andreas Persson i Skattekuil som stöt en liknande mjölkboare, vilken höll till bland mjölkboarna i Skattekuils mader. Det var utan de förutnämnda vandringsfolken som hjälpte till att framställa mjölkboaren som förvärvades från själva den liden, i vars valda den blivande ägarinnan fick förskivas sig för att erhålla en sådan.

Skara. Sagorna om mars och Skarvelu såsom de berättats och varit uti äldre tider troddas uti Ask har jag skildrat uti min i Augusti detta år insända uppteckning och har jag ej mer att säga därom.

Betesgång. I äldre tider voro fjäladsmarkerna som användes till ^{betes} ej skilda med stängsel ifrån varandra utan voro sammantäckande för Ask, Sommar, Windjölle, Ållarp, Orud, Boarp och Plättskull vilka fjäladsmarker här i Ask betecknades med benämningen Västra fjäloden. På denna fjälod fingo alla som hade del i densamma på sommarbete utsläppas så många kreatur av hästar, boskap, får och getter som ~~den~~ kunde vinterföda enligt convention köpfod vid sammankommande med samtliga äboare i dessa byar den 18 juni 1792. Fag någon beteskreatur och detslappte som ej var äboens eget, fick denne i bot därjör erlägga 3 riksdaler 16 skilling böms Specis till Fjäladernas gemmensamma delägares fördelning. Någon beständ dag för kreaturs utsläppning på betet var ej stodgat i denna konvention utan fick detta ske då ej naturen lode hinder för sådan. Det äläg samtliga delägare

att öfva tillrygga så att inga främmande kreatur
från andra byar inkomme på den gemensamma
folods marken. Skulle sådant inträffa skulle samt-
liga delägare vara behjälpliga att infanja det samma
som fick av ägren återlösas med samma bötes belopp
som här ovan nämnts

I ännu äldre tider hade gemensam vaktare kallats
som här kallades "höre" = herde. Därifrån ha vi
ett uttryck om gemensam ansvarighets hänsel:
Kan bymännarna tolod som kan sägtes ja. Förhål-
landet var att några av byarnas djur hade inkom-
mit på angränsande byars bete. Djuren kunde ej
infangas men hören fastlogs och fick sig en avbas-
ning. Då han blev lös ansåg han att den skam som
övergätt honom var en skam för hans by och så.
I de varande tids rättsbegrepp kunde en sådan tolkning
vara möjlig och ge anledning till långvarigt grepp

och handgripliga stridigheter samballem emellan.
 Ett ord står om värfundagen var: När skall gautsko och
 Gautso på se sål detta kom ge en förklaring över
 att: den här ovan nämnda ^{överenskommelsen} talas om någon
 bestämd dag för betesläppningen.

Förutom det honnstäl för här förut ^{som var} ~~var~~ anbragt
 under dönbroskeln var det nödvändigt att fyrskrinets
 eldstäl anbragtes vid dönbroskeln på sådant sätt,
 att vid första utsläppningen till betesgången samt-
 liga djuren gingo över densamma utan skulle helst
 undvika att första släppdagen var en söndag eller
 torsdag ty om så skedde blevo djuren tillförläpiga
 för förgöring och annan avärkan som kunde påkom-
 ma genom väder och från luften.

Skallan var fast om halsen på den vanliga skalle-
 kon som var särskilt helad av och fast vid mat-
 modern på stället. Systerpögen, ~~och~~ matmodern och

samtliga gårdens pigor och barn voro behjälpliga vid
djurens utjörning och följde dem till fjäladsgrunden.
Den gamla skallekon hade en kånala av vad det gällde
och tog sjölvmarit bevis till grunden. Djuren hämtades
hem till gården varje kväll och fick övermåttas inomhus
samt bjöds på gott ströfoder i båsen. Detta gjorde att
djuren sjölvmarit komms i sällskap med skallekon
till grunden och gärna gick hem till sin gård.

Varje gards-skälla hade sin särskilda tonklang, så
att det var lätt för sjölvpigorna, att om flocken g'var
vid grunden vid kvällsträntningen, leta rätt på denna.
Den förste ^{garna} skedde sådant ombytte att efter den dagens
fick djuren ligga på betet om mätterna och hämtades
hem för mjölkning vid halv åtta tiden på morgonen,
var efter de gick till inom hus och fugga om till vid
fyra tiden på eftermiddagen, då korna mjölkades och
hela flocken åter drovs till fjäloden. I den ordningen

fortsattes till lansmessor då häst vanligen var inbärgat
från de flesta ångstötterna och mjölk-korna fingo ^{gå} bete
i ångarnes avrödsbete.

De här brukliga koställarna ^{woro} fyrkantiga, tillverkade utav
stälplåt och hade form av en stympad pyramid, som-
man lodad med koppar öppen nedtill men med
dock ovan till genom vilket gick en märta, i vars un-
dersta del skallans kläpp var fast inuti skallan och
genom den översta gick järnklammen som bar skallan.
Den var basad om koens hals. Om hästen upplång-
des skallan över "färgsmoran" i kostallet på den
björken som gick över denna. Ingenting stoppades
i skallan men det var strängt förbjudet, att under
vintern skramla med densamma.

Den femtonde september gjordes ombytte med korna
som nu fingo ligga inomhus om nätterna. Ung-
djuren hämtades ifrån fäladerna och fingo göra

korna sällskaps på ångsaveroden. I slutet av oktober
installades korna för vinterfodring.

Det ansågs mylligt att någon gång under sommarens lopp
strypa korna med tjära eller helst degenolja på bakbenen
och med ett brors uti pannan. Detta skyddade dem
såväl från flugor och andra skadainsekter, men även
från förgifning och kverien. Emot elaka människors
avseende på djuren rättelid fanns ej något skydd och
~~de~~ vargarne ~~hade~~ ^{har} ej förmärkts ~~har~~ sedan slutet av
sjuttionhundratalet. Endast enstaka fall hade därefter
förekommit. Det sista var sommaren 1852 då en kviga
blev vargripen på N. 9 Åkers ågor, utmed vägen emot
Konga.

Några fåbodar har ej behöfts här. Fåga bary finnes
så att beaktning av djur ej omfattas.

Ungdjuren kunde förlaga många höstvandringar.
En åbo i Röstanga hade ej på hösten ^{funnit} ~~funna~~ sina

ungdjur i beteskogen. Han och grannen var på väg till Malmö och tog för natten vid krognen Kalisgrön. Den som avsknade ungdomen røde till sällskapet: jag hör min kalabjälla. Denne svarade att det var inbillning och att det var ej möjligt att höra denna anda från Röstänga till Malmö stad. Men den andra gav ej med sig utan de gick emot skällegheten och riktigt, där gick aboens ungdom och betade på strandmarken vid Örsund. Dessa hade utan att bli upptagna gjort den långa promenaden av över fem och en halv mil.

Viktiga dagar. Armandag jul var här i ^{dag} Åsk en viktig ^{av ställning} med hänsyn till husdjuren. Efter rengöring om morgonen och avskjätning genom utgödsningsdovare av de bestämda pufferts skotten skulle alla djuren såväl hästar som boskap ha den bestämda koksalts givan till kornet och alla kombarkaren blandades saltet

med kummen för att hålla dem friska. Några andra särskilda märkesdagar för husdjuren omnämnades ej.

Tjurhållning. På de större ställena fanns alltid en stor tjänstbar tjur för avelsändamål. Innehavare av mindre ställen samt husmännen tog sina kor dit då de voro brunstiga och betalade därför. I äldre tider var avgiften därför en daler, sedan höjdes den till tolv skilling för varje ko som blev draglig. Denna taxa stod kvar ända in på adertonhundra sjuttio talet. Några särskilda ställen förmåner till kom ej tjurhållaren. Tjurens jakt på somliga ställen en koppa hel havre om dagen vid den årtid då många kor föddes till honom. Att då kor föddes till tjuren, möte gamla fruntimmer, helst sådana som hade ryktet om sig att vara elaka, - s. k. koringar - ansågs för ytterst otvåkigt och koföraren skulle taga med att hålla först och omedelbart därefter spotta ett ljudligt tag på motvärkades ören.

En gammal husman omtalade att ett säkert medel
att kon blev dräktig efter betäckningen var: två
vagnskarror skeddades åt på så sätt att långvagnen
togs loss från framkarran men sättes fast vid bak-
karran, varefter denna sköts till baka så att där
blev en genomgång emellan karrorna. Omedelbart
efter betäckningen ledades kon mellan karrorna i
den där varande genomgången, karrorna skötas
snabbt tillvarmans och där loss långvagns ändan
kopplades fast i framkarran. Husmannen ansåg detta
medel ofelbart. Det ansågs även såsom medvärande
till ett gott resultat av parningen, att kopsaren genom
därefter grep kon ett hårt tag i ryggen på så att
där blev rak och därefter avtog en massa och
slag kon med denna tre slag över korsryggen.
Det omtalades y^{tt} det var nödigt insjua kon några
särskilda saker för dräktighetens skull. Något

medel att förhindra dräkttygget har jag ej hört
men kejsaren var förbjuden att medhava kepp
med avspalad bark, ty slags kon med en sådan
kunde ^{kon} ~~den~~ få blodhalning och blev det y något gaster.
Ingen ^{kan på ostent} tilltrödde sig att kunna bestämma den blivande
kalvens kön eller om kalvningstiden blev om dag eller natten.
Kalvning. I äldre tid var kornas kalvningstid ej så
fördelad ända runt som nu i vår tid. Under den
många förra vinterutövningen utan någon tillsats
av saftfoder väcktes ingen brunstighet hos korna.
Det blev först på betet och då sommarvaronen kom, som
dåms uppstod och blev märkbar. Slykhet gärna
ville husmodern hava ett par julkor, som kalvade
i November eller December, men det var ej så lätt
att få sådana. Hade det lyckats att erhålla sådana
gjordes allt vad som var känt såsom medel därtill,
att framkalla brunstighet hos dem i Februari månad,

om y esdan på naturlig väg uppstod. Medel som
brukades för att uppväcka dessa känslor hos kon
var: att giva henne ett stycke fört ostlöpe eller
att en kappa rostad havre Ostlöpet kunde givas
kon på en gång men havren fick delas på flera givor,
fy annars kunde den väla förestoppning.

Skulle en född kvigkalv vara lämplig till att kugga
på skulle modern vara en god mjölk lät att skärma
emot efter, kelen emot matmodern och trogen till
att komma hem till stallet vid mjölkedags. Dessa
goda ting troddes säkert att vara ärvliga. Den borde
även vara född under rygman, så förhöjdes dessa
goda egenskaper hos ^{den} tillämnade blivande kon.

När någon ko redde sig till kalvning stängdes stallets
dörrar och inget som kunde verka störande därpå
fick företagas därinne. Enns lösgående hund på
gården, sågs nog efter att den blev utkörd ur stallen.

Vanligen blev hon förläst utan att mänsklig hjälp
Husmodern eller husbonden vore på ^{de} flesta ställen
kunniga i att hjälpa om så behöves. Efter för-
bustringen kände någon av dem efter om kalven
läg rätt i livmodern om så var förhållandet fick
hons kryttvärken sjölv framprassa kalven. Låg den
i rätt fick någon därtill kunnig låga och bringa kalven
i rätt läge så att hon blev förläst. Var fallet svårt
tillkallades drängarne för att hjälpa till att framdraga
kalven. Det var endast i yppersta nödfall som detta skedd.
Frammande personer fick ej gärna vara i stallet under
kalvningen. På orten fannas flere män och kvinnor som
voro kunniga till att vända kalven rätt i livmodern
om så behöves, men detta skulle göras straxt. Efter
kalvningen gavs hon ett par händer matet smält samt
en salt sill med påstruken fisktjära och därefter gynn
vatten med irört grovt rågmjöl för att pådriva ~~...~~

kalvningen utläse efterbörden. Några andra con-
monier vidtogas ej. Styrman var uppsatt över dörran
Kalven inbars i farkuset och lades på kätten där. Rygg
eller svans fick ej vidröras ty då troddes att kalven dog.
Innan den lades ner på kätten skulle de två som buro
in kalven spotta vardera tre tag på kätten till att
förhindra att något ont därifrån kom att vidlåda
kalven. Ingen fick säga att det var en gammal kalv.
Fälldes detta yttrande inföll husbonden eller mat-
modern: "soi en i roven som tycker de han Blair
gammare". Yttrandet att kalven var gammal kunde medföra
att där blev öter med densamma. Detta uppträdde med
det här ovan anförda infallet.

Kon mjölkades omedelbart efter kalvningen. Spenarne
uppmjuktades med lite ljumt vatten och därunder
passade matmodern som så vitt möjligt var själv
mjölkade första gången efter kalvningen, att göra

Korsteckenet vid korns juven. Därefter spottades i
vattenet, som slogs ut i rännstenen bakom kor
till förhindra möjligen närvarande onda makter
att göra ko eller kalv något ont.

Första mjölken användes på så sätt: att när mat
skedar fulla togs av den och hölldes i den nyfödde
kalven såsom dennes första mat. Resten bjöds kon
att dricka ur mjölkstävans velle hon ej dricka den
var det alltid någon annan ^{ko} i stallen som var
villig därtill. Stävans fick ej vid ingåendet från stallen
utan husmodern höljde alltid sitt förklade över densamma.
Var stävans bar under öppen himmel kunde där svävande
makter rova till sig mjölkkyckan.

Hästoto som vore draktiga, jings om vattenma under
den sista draktigtids tiden gå i ett såvitt möjligt
var draggitt togeolv där även framfödseln av
fölet skedde. Vid fölets födsel skulle ses till att

den sege himna som därvid omgav fölet blev genast
avlagssnad i motsatt fall bevärdes fölet av denna
Man skulle även se till och avlagssna ur stöets ^{spenn}
de varliknande toppar som sitta i öppningarna av
spennar. Fick fölet av dessa i magen höddes att
dessa förorsakade förstoppning hos fölet.

Köpa av kreatur: I en by och socken med en utpräglad
boskapsstörel som här i Ask, var en livlig kreaturs
handel såväl man och man emellan som och vid
marknader. Hemmahandeln var mest byt och en
handel blev alltid orsak till köpskal, här kallad
likköp.

De stora kreatursmarknader höllas i Lund. Midfesto
marknaden onsdagen före midfesto söndagen påsk-
oftonsmarknad onsdagen före påsk och den stora höst-
marknaden i September, alla utsetta i almanackan.
I Lund var alltid en livlig kreaturshandel. På märrens

Torget var marknadsdagen en stor och livlig omsättning av alla slags nötkött. Dessa torv kallades därför av skogsboarna "studatorer". Klokkorn tolv på dagen var nötköttshandeln slut och hästhandeln började på södra delen av stortorget. Den hade under hela förmiddagen pågått inne i gårdarna och köpförmedlarna hade där under gott sig undermåttade om vilka djur som voro till salu, deras ålder och egenskaper samt prisläget. Den som ej själv var marknadsvariant och likväl behövde köpa eller sälja djur, var det nödigt att ha ett biträde av någon sådan förmedlare / mejlare / för att undgå att bli lurad. Många danska uppköpare voro tillstädes såväl vid köttmarknaden som hästmarknaden och sågs detta alltid med blida ögon av dem som hade djur att sälja ty köptävlingen emellan svenska och danska uppköpare höjde alltid priserna. De svarte / båtharne / voro alltid närvarande på häst-

marknaderna och ett tvivelaktigt hästbyte jagade dem emellan,
under ett gräsligt svärjande och utösandet av massor
utav glapord. Ingen vanlig bonde tydd till att göra
affärer med de svarta. Tydligt detta blev bonden såkert
lurad. Yrkessmissiga och rikteligt kunniga hästhandlare,
drog sig ej för att göra hästaffärer med de "svarta",
som ibland hade någon god häst, kanske stulen
långt borta i Väster- eller Östergötland.

Vid Aby i Norra Asbo härad var ett stor marknad
omkring den 20 juni, där man kunde köpa för
Askes orten lämpliga drogvar, oxjulkor och ungdjur.
Det ansågs alltid bäst att köpa djur norrifrån och
flytta dem söderut - emot solen så talde de bättre
vid "olen". I Hörby hölls i början av juli månad
en stor marknad, varifrån man kunde köpa
för Askes orten lämpliga hästar, vid behov av sådana.
Under sjuttonttalsåret hölls storkonmarknad här

i Ark. Den hölls på höjderna öster om kyrkan
bort emot kungälv på stora landsvägen. Den nya
kyrkogården är anlagd på en del av den gamla mark-
nads platsen.

Så man tog boksejerdjur ut ur stallet för att ta
det till marknaden, skulle man ta klampen var
med det varit fast vid bindstet i basen, bli liggande
på öppen på golvet i basen och någon av fruntimmer
kasta en skal tvättvatten efter djuret, så kom det
att gå lätt och turligt med försäljningen.

Så ~~man~~ kom hem med ett nyköpt djur eller häst,
skulle fyrskrens stallet laggas i stalldörrs öppningen
så att boksejerdjuret eller hästen gick över detsamma.
Därefter togs matbords duken och breddes på golvet
i spiltan eller basen där det nykomna djuret skulle
ha sin plats framför huvudet av detsamma, på
duken lades husbondens kistnyckel och ovan

på detta lades gott korn vells ko för djuret att äta.
Således kom djuret eller hästen att trivas
på sitt nya ställe. Några särskilda bruk för
att fästa eller binda djuret därvid har ej brukats.
För att på den nykopta kon belem brukade bruk-
modern att smeka och klappa densamma på
huvad och hals samt en och annan gång bjuda
den på en salt sill.

Får, getter, svin och höns. Fåren voro av en små-
vuxen ras med i regel strå ull. För att förbättra
rasen till såväl kött som ull utvordes alltid de
största finulliga lammen men skadan av för långt
gående inavel insågs ej av äldre tidens allmoget.
Fårens sjukdomar voro i vanliga fall densamma
som hönboskapens. Såsom skydd emot sjukdom
gavs fåren dekoret på aspebark blandat i den
vanliga vattenransonen samt någon gång koksalt.

Fodret utgjordes av smält kött ^{slakt} på skogsängarna,
 Rågämton och asplblad. Var utfodringen bristfällig
 och nog, eller varmen hölls för hög i fjällens,
 riskade man att sällan föll av och förlorades.
 Parifian vill jag berätta. En husbonde hade legat
 sjuk hela vintern och y kunnat se till sina djur.
 Vårfredagen på eftermiddagen såg systern
 i stugan därunder frågade husbonden honom efter
 hur det var med djuren varvid han även frågade
 efter om djuren varit föllvinteråret. Pojken svarade
 därpå: att faren hade snart ofallet. Hur pass glad
 att husbonden blev över svaret kan lätt tänkas.
 Faren sklipptes två gånger arligen, i pingst sny
 och mikeli nedan. I pingst snymane imedan ullen
 skulle vara raskare och fortare ut i mikeli nedan
 på det att ullen skulle sitta fastare i skimm
 och y fölla av på varen. Varelle kallades "o"

och höstullen "Fo". Den förra var ej stark till garn
men mjuk och smidig så att garnet därav användes
såsom utslag till värken och vadmal. Höstullen
var stark till garn varjore det garnet användes till
stickning samt såsom varp till vadmal.

Fårslagten skedde i Oktober köttet användes i hus-
kallet och skinnen utgruvades utav därtill kunniga
lantmän och användes till påsar och tröjor.

Geten hölls här på orten ända in på 1840 talet. De
fingo åtnöja sig med de magaste betena och fodret,
men det höides ej av att några sjukdomar förekommit
bland dem. Det var förbjudet på kronobesörman att låta
geten och bokas beta i lövskog. Ty staten hade rätt
till all skeskoogen för flottans behov och geterna gjorde
ävarkan på återvärtan utav skot. För att öva tillägn
över efterlevnaden av dessa fanns en hånstämman
klass som kallades lantjagare. Skogshaktarna voro

delade i distrikt och Ask hörde till Billings distrikt
I början av adertonhundras talet tjänstgjorde där som
lantjägare en Kommissarie som hette Gröcher. Samtidigt
var där en äbo i Lilla Tibbaröd som hette Rasmus.

Denne hade en stor flock getter och bockar vilka hade
svårt att uppfatta lagens förbud, att det var förbjudet
för dem att beta i gårdens buskög utom så fort det
var tillfälle därtill begävo de sig. Vålvilliga grannar
anmälde detta för lantjägare Gröcher vilken då han
tröffade Rasmus förhöll honom hans bockars lag-
brott och att Rasmus för att söka detsamma, fick
vara av den godheten att tänka på lantjägaren då
han slagade bockarna, d. v. s. föra honom en del kött.
Rasmus i Lilla Tibbaröd var en spjuver och lovade att
det skulle han säkert göra.

Da slagetiden kom och bockarna skulle slaktas
sade Rasmus till drängarna som hjälpte honom

vid slagten: tänken nu under hela tiden medan
slagten pågår, uppå lantjägare Dröcher i Billinge!
Vid kronauppbörden i Röstänga nyåret därefter
träffades Dröcher och Rasmus från Tibboröd. Den
senare hade utskickat att skicka bokhöll till Dröcher.
Detta förhöll Dröcher Rasmus med orden: Rasmus
du glömte mins nog att tänka på mig så du skickade
tine bucker. Vartill Rasmus med det största begär
svarade: Nej det gjorde jag visst inte. Jag tillade till
och med mina medhjälpare, att de även skulle tänka
på lantjägaren. Därmed fick Dröcher ta sig nöja.
Svinskötsel var den tiden en lösnande handtering
här i Ask. Många år gavs de gäst stående boktiden
rika ollonskoidar och hembränningen gav dranken
som avfall vilken var ett gott föder för svinen
under varetiden. Den som ville ha ett gott, hållbart
fläsk fick dock ej goda svinen varken i ollonskogen

eller med drante. Färtill fjuk användas grässtev och god blandsådsgröning av korn och havre.

Fårman betade under sommartiden på det brinn gärdarna växande spöda gräset. Nästom var det god tillgång av och de spöda bladen. De dessa är ett praktiskt svinfoder. Som de gick ute omkring gärdarna och därför snaskade till sig all möjlig osentlighet och avfall kunde dynt förekomma på ett och annat djur men det var ju först vid slagten och styckningen som detta uppdagades. Samvittsgranna ögre av sadans djur tog dessa djurkroppar för sig själv så att allt av dessa blev grundligt kokat före förtäringen men det stora flertalet av allmogem hade ej begrepp om hur dynt såg ut, eller följerna av att förtära svinkött som var behäftat dermed. Emot dynt fanns ej något botmedel.

Röd sjukan förekom någon gång men ej av så stark bestäffenhet som var till rödsjukan. Djuren

blevo visserligen röda på huden men den ansågs ej
den inre huden och muskelerna så som rödsjukan gör
i våra dagar. Den behandlades på den tiden med ett svinn
fingr rödfärg uppblandad med mjölk till förtäring
En svår åkomma på smagrisarna var att dessa fingr
magnet i ögonen Det var en stark himna som från ögon-
näset gick ut över ögongloben. Därmed beträffade
smagrisar tyngde av och dogg. Denna himna kunde
endast på operativ väg avlägnas. Detta tillgick så:
I ögat på en grov synål-helst man behandlades en stark
lintråd. En person höll grisen. Den som förrättade
operationen hade synålen på grisen ögonglob därvid
gled himnan ut över ögat varvid den med ett raskt
grepp uppfångades på nålspejren hela nålen stötkes
in i himnan så att tråden kom in där. Tråden var
så lång att den kunde såsom dubbel fasthållas
magnethimnan och ~~lägg~~^{utdraga} himnan så långt som det

var möjligt ifrån ögonvästet, varefter den med en
sex klippres loss. Grisen kvicknade till och efter några
dagar var den fullt återställd. Denna sjukdom var
även vanlig på dilasorn, gris- och ankningar samt
botades hos dessa på samma sätt som på grisar

I Åstas by var aldermannen skyldig att hålla daglig
förgäll-orne En så lydande överenskommelse finnes ännu
^{Auskript} Öfverenskommelse av år 1814 för Åstas By.

Aldermannen i Åstas by skall efter öfver Ens kommelse från
den 1de November varje år hitköpa En godkänd orne
som sedermera försvarligt ständhållas till den 25 martii
derpå följande år Åstas den 1 November 1814

P. Lönsson, Ola Persson, Ola Svensson, Pehr Ohlsson, Bonde
B. A. S. Andersson, Nils Ohlsson, Pehr Jönsson, Pehr Nilsson
Jöns Svensson, Jöns Jönsson, Ola Jönsson, N. 9 Pär Olsson
Pehr P. O. S. Olsson, Anders A. O. S. Olsson N. 6 Nils Martensson
Anders A. L. S. Larsson J. Malmquist.

Önskade man att ryggen skulle för många grisar
skulle man då hon föredes till jargotten med sådana
en god koppa trave, som föndes i "dennas" berubba.

Hansen kallades gemenligen för fylld och var i vidare
avhållna av gårdens mantiga befolkning. De gavs
ingen inkomst på sådana ställen, där de vintertiden
sutto spridda i lutor och vagnsportar där de alltid
smutsade med och själve varitvades. Men på den ^{gård}
där de bestodas ~~de~~ en egen bostad gavs ^{de} någon avkastning,
fastän rasen tillföllt av kanske rekel gammal inavel,
var den sämsta möjliga. Hos många husmans kvinnor
gick hemmet ensamma till på alla dagar igenom på stupa
golvet och hade sin sittplats för natten under stupa
cängen. Till ton för den omvårdnad som equades henne
gav hon kanske i sin sig under hela vintern var
eller varannan dag ett skönt ägg som blev ett gott
tillskott till husmanshusköttet. Hansen fördrades

S. Kåre
Ouvig
alle

56

3941 (Mans Osksson
Sonnars
Pär os Ola Wänner och Oluf Osksson
7/1818 - 2/1817
dotter

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

1870
på gården med någon hel söd i överigt ^{7/1818} ^{2/1817} ^{dotter} ¹⁸¹⁷
på gödselhögar och kring dörrarne söka sin föda av
spillsöd och avfall. Något saft bjöds dem aldrig under
den långa vintern endast någon gång lite uppvärmt vatten
att dricka. Några särskilda sjukdomar märktes ej på
hönsen. Synes en höna vara krossig fasttog denna
och ingavs ett eller två starkpeppar bönor. Vanligen
friskade hon till efter denna kur.

56

Hönsens värste fiende var drevbocken. Alltid att hålla
denna borta från gården och hönsfloken var: allvarigt
gång det behöves vid gården låga bakugnsvästen
så snart bakugnen var sopad och resa där upp så
högt som möjligt i något av trädgårdens fruktträd.

Reviderat hösten 1933 av

Mans Osksson
Åsk på Sonnars